

Nr 24

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående vissa kulturpolitiska åtgärder och angående kulturpolitikens framtida utformning samt angående kultursociologisk undersökningsverksamhet.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 71 av herr *Adolfsson* och II: 96 av herr *Hermansson m. fl.* föreslås, att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte hemställa om tillsättande av en utredning med uppgift dels att med förebild av den i motionerna åberopade kultursociologiska undersökningen i Malmö genomföra en riksomfattande kartläggning av skiljaktigheterna i kulturaktivitet inom socialgrupperna, dels att föreslå åtgärder för att göra kulturen lättare tillgänglig för alla skikt av befolkningen.

I de likalydande, likaledes till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 108 av herr *Källqvist m. fl.* och II: 135 av herr *Eliasson i Sundborn m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning beträffande kulturpolitikens framtida utformning.

Till utskottet har vidare hänvisats de likalydande motionerna I: 392 av fru *Olsson* och II: 458 av herrar *Johansson* i Skärstad och *Larsson* i Borrby, vari hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag beträffande kultursociologisk undersökningsverksamhet enligt i motionerna anförda grunder.

I motionerna I: 71 och II: 96 anföres, att det inte finns någon enhetskultur i Sverige. Klassamhället lever kvar och återspeglas i en borgerlig finkultur, som de lägre inkomstgrupperna icke har möjlighet att tillgodogöra sig. Det är vidare otillfredsställande, att kulturskapandet i ett demokratiskt samhälle har en så ensidig inriktning, som nu är fallet. Det bör inte accepteras att man har två kulturer, en borgerlig finkultur och en arbetarkultur utan kulturlivet bör ges en sådan inriktning att det kan engagera ett större antal medborgare. Det gäller också att distribuera kultur exempelvis genom TV, vars kapacitet långt ifrån utnyttjas.

I motionerna I: 108 och II: 135 anföres, att det saknas klara riktlinjer för kulturpolitikens framtida utformning. Att satsa på produktionssidan var från början riktigt, men åtgärderna måste kompletteras med insatser för att stödja och sprida konsumtionen av kultur. Kulturpolitiken måste ses som ett medel att förvalta och vidareutveckla den seriösa kulturen. Kultursociologiska undersökningar bör företas rörande formerna för och omfattningen

Bihang till riksdagens protokoll 1965. 11 saml. Nr 24—26

av kulturkonsumtionen. Kulturstödets administration bör decentraliseras. Kulturpolitikens mål bör vara att stödja utan att styra. Samarbetet mellan stat och kommun på det kulturpolitiska området bör utredas. Man kan tänka sig statliga stimulansbidrag till kommunerna.

I motionerna *I: 392* och *II: 458* framhålles bl. a. vikten av att frågan hur samhällets kulturpolitik i stort skall utformas för att på bästa och mest effektiva sätt kunna främja och stimulera vårt kulturliv uppmärksammas.

Det »spontana» behovet av kultur, säger motionärerna vidare, förefaller vara begränsat till en liten krets människor. Kulturpolitiken måste syfta till att ge alla medborgare möjlighet att bli delaktiga i vårt kulturliv.

Den kulturpolitiska debatten under de senaste åren har huvudsakligast rört sig kring konstnärernas ekonomiska villkor, och man har endast i ringa omfattning tagit upp den problematik som är förknippad med kulturkonsumtionen och kulturdistributionen. Man vet alltför litet om den nuvarande kulturkonsumtionen och man vet ännu mindre om människornas behov av kultur.

Motionärerna påpekar att det fåtal vetenskapliga undersökningar som genomförts i vårt land inom detta område är av ringa omfattning och endast berör vissa detaljproblem. Vad som saknas är en grundlig kultursociologisk undersökning.

Beträffande motiveringarna i övrigt får utskottet hänvisa till motionerna *I: 71, II: 135* och *II: 458*.

Utskottet

Från statsmakternas sida har under de senaste åren, inte minst vid 1964 års riksdag, beslutats åtskilliga åtgärder för att förbättra konstnärernas och konstutövarnas villkor och för att över huvud taget öka den kulturella aktiviteten hos de enskilda och inom kulturinstitutionerna. Som exempel på statsmakternas verksamhet under senare tid i detta syfte må i korthet erinras om det ökade stödet till teaterverksamheten i dess olika former, till den musikaliska verksamheten och till det fria och frivilliga bildningsarbetet ävensom till författare och konstnärer. En ledande synpunkt i strävandena har varit att allt större grupper i samhället skall kunna nås av de kulturella aktiviteterna. Denna inriktning av arbetet fullföljes genom de förslag på förevarande områden som framlagts i årets statsverksproposition under VIII. huvudtiteln. I propositionen uttalas allmänt att förslagen i särskild grad är inriktade på att stimulera kulturspridningen. Utskottet finner icke anledning att här gå in på de olika förslagen men vill erinra om ett par aktuella utredningar som kan förväntas leda till ytterligare förslag i syfte att främja kulturspridningen. Utskottet åsyftar härmed den av riksdagen begärda och nu pågående utredningen om ett riksomfattande organ för konsertverksamhet m. m. och den utredning, vilken bl. a. skall pröva frågan om

motsvarande organ för konstutställningsverksamhet. Vidare behandlas ungdomsorganisationernas roll i kulturarbetet av 1962 års ungdomsutredning.

Den ovan angivna allmänna inriktningen av de kulturbefrämjande åtgärderna ligger således väl i linje med motionernas yttersta syfte att ett större antal medborgare skall kunna tillgodogöra sig kulturella aktiviteter av olika slag. Den större spridning som eftersträvas bör ske såväl geografiskt som till olika medborgarskikt i samhället.

I samtliga motioner framhålles emellertid behovet av att genom kultursociologisk undersökning kartlägga skillnaderna i kulturaktivitet mellan olika folkgrupper och orsakerna till dessa skillnader. I motionsyrkandena hemställs vidare om åtgärder för att göra kulturen lättare tillgänglig för alla skikt av befolkningen (I: 71 och II: 96), samt om en utredning beträffande kulturpolitikens framtida utformning (I: 108 och II: 135). I motionerna I: 392 och II: 458 är yrkandet begränsat till en hemställan om kultursociologisk verksamhet.

Även enligt utskottets mening torde kultursociologiska undersökningar med det syfte som angivits i motionerna kunna bli av värde bl. a. när det gäller att åstadkomma en riktig avvägning och utformning av det statliga kulturstödet. Enligt vad utskottet erfarit har denna fråga också uppmärksamrats i skilda sammanhang även om den hittills initierade verksamheten delvis befinner sig i ett förberedande skede. I samarbete mellan rikskonsertbyrån och sociologiska institutionen i Uppsala pågår en undersökning, en experimentell studie av effekten av konsertverksamheten. Undersökningen leder bl. a. in på viss estetisk grundforskning och kommer att innefatta en analys av kulturupplevelsens psykologi och sociologi. Det förväntas att utredningen skall kunna ge resultat som är tillämpliga även på andra områden än musiklivet. Inom vissa kulturinstitutioner som lyder under ecklesiastikdepartementet, t. ex. riksmuseet, pågår undersökningar beträffande publikens sammansättning. Det må vidare framhållas att i utredningarna angående konsert- och utställningsverksamheterna en undersökning av de kultursociologiska faktorernas betydelse på respektive områden ingår som ett naturligt led i utredningsarbetet.

Utskottet finner angeläget att de initiativ till undersökningar som således tagits fullföljes och vill understryka vikten av att allteftersom de olika slag av verksamhet som här är i fråga kommer i gång eller vidareutbygges, den praktiska verksamheten följes upp med dylika undersökningar.

Med hänsyn till den uppmärksamhet som nu ägnas hithörande frågor och till att metoderna för undersökningarna synes klarlagda förutsätter utskottet att förslag till åtgärder som undersökningarna kan föranleda kommer att framläggas. Motionernas syfte i dessa delar synes härigenom bli tillgodosedda.

Vad beträffar förslaget om en utredning beträffande kulturpolitikens

framtida utformning får utskottet erinra om att utskottet i tidigare sammanhang behandlat motioner angående utredning för upprättande av ett kulturpolitiskt handlingsprogram (se bl. a. utskottets utlåtande nr 8/1963). Utskottet uttryckte tveksamhet beträffande den praktiska lämpligheten av en sådan utredning och avstyrkte enhälligt motionerna, vilka avslogs av riksdagen.

Utskottet får mot bakgrunden av den pågående planmässiga upprustningen på olika områden av kulturlivet och under framhållande av att resultatet av de ovan berörda sociologiska undersökningarna självfallet blir beaktade i det fortsatta arbetet anför, att det i motionerna påtalade behovet av riktlinjer för utbyggnaden av kulturverksamheten torde vara och i framtiden bli väl tillgodosett. Utskottet vidhåller således sin tidigare uttalade uppfattning att en utredning av den art motionärerna föreslagit icke skulle fylla något praktiskt syfte och anser motionerna icke heller i denna del böra föranleda någon riksdagens framställning till Kungl. Maj:t.

Utskottet får således under hänvisning till det ovan anförda hemställa, att de likalydande motionerna I: 71 och II: 96, de likalydande motionerna I: 108 och II: 135 samt de likalydande motionerna I: 392 och II: 458 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 april 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Eric Gustaf Peterson, Helleblad, Oscar Carlsson*, Svanström, Hedlund, Nyman, Axel Kristiansson, Helge Karlsson*, Wååg* och Blomquist;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, herrar Hamrin i Kalmar*, Svensson i Kungälv, Lundmark*, Haglund, Wikner, Nilsson i Båstekille*, Larsson i Borrby*, Nilsson i Agnäs, Johansson i Växjö och From.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar *Eric Gustaf Peterson, Svanström, Nyman, Axel Kristiansson, Hamrin* i Kalmar och *From*.

I motionerna I: 108 och II: 135 har framhållits nödvändigheten av en så bred analys som möjligt av förutsättningarna för den framtida kulturpoli-

tikens utformning. Beredningsutskottet har i sitt yttrande pekat på de olika åtgärder som vidtagits från ecklesiastikdepartementets sida när det gäller att tillgodose en del av det de berörda motionerna syftar till. Förvisso är de redovisade åtgärderna av stort värde och torde på lång sikt väsentligt kunna vidga våra erfarenheter om publikrekrytering och distributionsmetoder. Från den synpunkten är också såväl rikskonserterna som en riksomfattande utställningsverksamhet av väsentlig betydelse.

Enligt vår mening svarar dock detta endast mot en sida av de berörda motionerna och torde icke kunna leda till en snabb förbättring på t. ex. de områden där kulturverksamheten ute i landet för närvarande har en mycket svår situation. Vi tänker på problem av typen landsortsorkestrarnas försörjning med artister och dessa frågors betydelse för publikintresset och på stadsteatrarnas motsvarande problem, i båda fallen i konkurrens med ett rikt utspel på de olika musik- och teaterinstitutionerna i Stockholm. Enligt förkljudande har orkesterföreningarna i såväl Malmö som Göteborg liksom stadsteatrarna där mycket betydande problem att brottas med. Den successivt försämrade tillgången på första klassens artister har medfört en minskning av publikintresset.

Ytterst beror denna situation — som här antytts med enbart två exempel — på att de samlade resurserna är otillräckliga. Att komma till rätta med detta problem går sannolikt inte enbart med hjälp av utredningar rörande publikvanor och liknande. Inte heller torde just detta problem kunna lösas genom en riksomfattande ambulerande verksamhet, som närmast måste sikta till att tillgodose de orter, som ännu saknar ett mera offentligt kulturliv.

Det berörda problemet, som alltså omfattar orter med en väl inarbetad egen kulturtradition med stora anspråk från en erfaren publiks sida, torde bara kunna lösas genom en snabb ökning av våra totala kulturresurser eller eventuellt genom en annan fördelning av resurserna än den som senaste 10-årsperiod givit prov på. Vår mening är att denna fråga är av så stor betydelse för kulturlivet i vårt land utanför Stockholm, att det både är angeläget med snabba nya grepp och en så bred bedömning av hithörande frågor som endast en framlida parlamentarisk utredning kan ge.